

УДК (477)

DOI: 10.30840/2413-7065.1(66).2018.132476

ДЕКІЛЬКА ДЖЕРЕЛ ДО ТОПОГРАФІЇ ЛУЦЬКА ПОЧАТКУ XVII СТОЛІТТЯ

Назар БІЛЕЦЬКИЙ

orcid.org/0000-0002-1300-9042

молодший науковий співробітник відділу історичних пам'яток НДІУ

SEVERAL SOURCES ON THE TOPOGRAPHY OF LUTSK IN THE EARLY 17TH CENTURY

Nazar BILETSKY

junior research fellow of the Historical Sites Department of RIUS

Вивчення домодерної міської топографії входить до ключових питань уявлення та репрезентації простору. Як пише Мирон Капраль, історії міста в українській історіографії приділяють відносно мало уваги. Зазвичай хоч якась інформація міститься в колективних монографіях чи науково-популярних виданнях [1]. Також питаннями топографії цікавляться здебільшого археологи, але в них ідеться про давніші часи, як те дозволяє археологічний матеріал [3; 4]. Більше того, історія в таких працях не центрує погляду на місті як окремому об'єкті дослідження, а радше – як політичній одиниці держави. Це, безумовно, не розкриває навіть частини потенціалу, який можуть надати нам джерела про місто. Натомість дуже показовим і якісним виданням варто вважати збірник статей під редакцією Альбрехта Класена «Urban Space in the Middle Ages and the Early Modern Age» (2009), присвячений міському простору середньовічних та ранньомодерних європейських міст, що може служити модельним дослідженням для українських істориків [7].

Утім якщо для історії Львова допоки існує відносно мало урбаністичних розвідок чи фундаментальних праць, то у випадку з Луцьком існує ще й проблема джерел, адже самих міських книг залишилося в десятки разів менше. Більше того, специфіка актового джерела зазвичай не є повноцінним, орієнтованим на місто, свідченням. Інформація про простір у таких джерелах є достатньо рідкісною та нерозлогою. Проте будь-які згадки про вулиці, річки, шляхи, назви власників будинків, їхнє розташування є дуже корисними для розуміння міського простору. Судячи з віднайдених джерел, розташування чиеїсь власності було загальновідомим для ранньомодерних громадян міста, тому можна було згадати лише ім'я господаря чи господарки, щоб зафіксувати місце події.

Слід зазначити, що джерела з інформацією про топографію Луцька XVI ст. вже видавалися у збірнику «Українське повсякдення ранньомодерної доби. Волинь» [5, с. 203–206, 334–337, 401–402, 421–422, 478–480, 505–506, 543–550, 613–615, 621]. Пропоновані нижче

читачу документи за 1606 р. мають як інформацію про окремі місця у Луцьку, так і деякі особливості розташування будівель у верхньому замку [6]. Найкраще, коли у випадку з контроверсійною інформацією про ту чи ту подію, ми маємо версії з обидвох точок зору, адже спільні місця в джерелі, очевидно, свідчитимуть про найбільш реальні речі, як-от у перших двох документах. Третій та четвертий документи цікаві тим, що містять інформацію, як мало виглядати місце шляхетського ув'язнення в замку, а також до яких хитрощів вдавалася шляхта, щоб створити собі комфортніші умови відбування покарання. Останніх два документи мають свідчення про розташування будинку відомої в тогочасному Луцьку аптекарки Марти Войтехової. Наведені документи є лише дрібною частинкою для реконструкції, але в комплексі з нововіднайденими документами можуть служити додатковим матеріалом для створення історичного атласу міста [2].

Документи

№ 1

1606 р., травня 9. Луцьк. – Скарга слуги Станіслава Жолкевського Томаша Липинського (Любинського) до луцького гродського уряду на луцьких міщан Марка Кушніра, Котляревого зятя, Стефана Любанського, і Куницького, слугу Марка Жоравницького, які зчинили на нього напад у місті, та визнання возного Станіслава Янковського про огляд завданих тілесних ушкоджень

Протестація пна Любинского противко розным ѡ[с]обамъ¹ //

Року тисеча шестсот шостого мсца маа девятого дня

¹ На літері «с» пляма.

Пришедши на вриад кгородскии в замокъ его королевское млсти Луцкии до мене, Стеѡана Дворецкоз[о], намесника подстароства Лѡцкоз[о], ѡроженыи панъ Томашъ Липинскии, слѡга его млсти пана Жолкевского, ѡбътежъливе и жалосне светъчил и протестовал противко Марку Кѡшнерѡ, Котляревомѡ зятю, месчанину лѡцкому, и Стеѡанѡ Любанскомѡ іако принципаломѡчинкунижеи помененого, и помочником их Кѡницького, слѡгу пана Марка Жоравницького, и инных, которых ѡни имена и прозвиска лепеи ведають и знають.

«Приспособивши себе до килку их, кгда-м рокѡ теперешнез[о] тисеча шестъсотъ шостоз[о] мсца маа ѡсмого дня в мeste Луцкомѡ по потребах панских бавилемсе и речи никоторые кѡповал, и кгда-мъ южъ ишол з мesta до господы свое іако человекъ спокоиный, никомѡ ничог[о] не винъныи, правом и покоемъ посполитым ѡбъварованыи, и ничог[о] се злого такъ ѡтъ них самыхъ, іако и ѡт кого иного не сподеваючи, праве кгда-мъ сходилъ з мостѡ, называемог[о] Глушецкоз[о], пропомневши права посполитог[о], не ѡгледаючи се на вины, в праве посполитом ѡписаные, и на покои посполитыи, не ведати іаким ѡмыслом бѡдѡчи ѡведеные, перенавши мене на доброволнои дорозе, без жадное причины с тыми то помочниками своїми, ѡкрыкъ ѡчинивши, ѡскочивши мене, до господы и домѡ своез[о] ѡволокли. Там же ме били, мордовали, ѡт котороз[о] збитъя ран килка задали, же-м заледве с тамтол ѡшол, и пнзи, которые-мъ мель ѡтъ пана своего для кѡпованія никоторых потребъ тридцат золотых, при том бытъю взяли.

А еще мало на том маючи, // хотечи свои замысль до конца пополнить с

тими вишъпоменеными помочниками своїми, им имена знаемыми, а есче се лепси приготовавши, нашедши на господѣ мою, которѣю-м мел ѣ стелмаха Воитеха, там же ме знову шаблами безбронног[o] (!) били, мордовали и ран килканадцать задали, *от* которых ран не ведати, если жив бѣдѣ. При котором збитью взяли ѣ господе моеи коня подданого пана моего, которыи подвудою мене привез. Гакожъ и вознымъ енералным, *от* ѣриадѣ приданымъ, то все оказати и ѣбъвести не занехалъ».

Которыи то возныи енералныи шляхетныи Станислав Гагъковъскии за приданемъ вриадовымъ ку записаню до книгъ кгородскихъ луцкихъ созналъ, ижъ:

«Онъ року теперъ идѣчог[o] тисеча шестсот шостог[o] мсца маа девятог[o] дня ѣгледалъ раны на помененомъ панѣ Липинскомъ. То естъ на правои рѣце ранъ кривавыхъ шесть, на носѣ левои рана криваваа ѣдна, вса твар, голова побитаа: кривавые и синие раны, варкги попѣхлые, которыхъ ранъ и ликѣ немаєи, на левои лопатце рана тиатаа, плечи вси побитые кривавые синие. И меновалъ себе шкоды *от* тыхъ помененыхъ ѣсобѣ, при томъ збытю побраныхъ, готовыхъ грошеи панскихъ взятыхъ золотыхъ тридцать и коня шерстю сивог[o]».

Которое жъ то ѣповѣдане, такъже и сознане возного за принатѣемъ моимъ до книгъ кгородскихъ лѣцкихъ естъ записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 76, арк. 450 зв.–451 зв.

№ 2

1606 р., травня 9. Луцьк. – Скарга слуги Марка Жоравницького Стефана Любанського до луцького гродського уряду на слугу Станіслава Жолкевського Томаша Липинського, який побив і пограбував його

ѣповѣданѣ пна Любанського противко пнѣ Липинскомѣ

Року тисеча // рокѣ тисеча шестьсотъ шостого мсца маа девятог[o] дня

На вриадѣ кгородскомъ лѣцкомъ передо мною, Стефаномъ Дворецкимъ, намесникомъ подстароства лѣцкого, присылалъ слѣджебникъ его млсти пна Марка Жоравницького шляхетныи Стефанъ Лѣбанскии жалобѣ и ѣповѣдане свое чинилъ в тые слова, ижъ:

«Дня вчорашнего надъ заходомъ слонѣца, *от*провадивъши его млсти пна своего в дорогѣ до Люблина, презъ Стыр рекѣ ехаломъ з Лѣцка до Подгаецъ, и переѣхавъши мостъ Глѣшецькии, ѣбачилъ маа вриадникъ его млсти пна Жолкевськог[o] боремицкии неакии Липинскии, подобно маючи злыи ѣмысль акииись противко мене, ѣпросилъ маа до господы своеѣ в домъ Клима Котелника, где мелъ бесѣдѣ. Тамъ же тотъ ѣриадникъ боремицкии, кромъ данѣа жадное причины моеѣ, торгнѣвъши на мене словы, ѣцтвности моеѣ дотыкаючими, и до брони незвыклоѣ зрадецки, зле, не такъ, ако сиа цнотливомѣ гордило (!), брони звыклоѣ шабли не добываючи, ножемъ маа шкодливе пробилъ, и маючи мене по воли своеи въ броненю, ѣхо ми лежачомѣ ѣкѣсил. За которымъ зраненемъ моимъ ѣмешкалемъ потребъ панскихъ пнзи, которые ми былъ его мл. далъ на потреби свое домовые розные килканадцатъ золотыхъ, меновите ѣсмънадцетъ згинѣло».

Которое то ѣповѣданѣ до книгъ кгородскихъ лѣцкихъ естъ записано, т. р.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 76, арк. 451 зв.–452.

№ 3

1606 р., травня 16. Луцьк. – Визнання вознихъ Станіслава Янковського та

Офанаса Романовського, які разом зі слугою Павла Монвида Дорогостайського Григорієм Фурсом питали в Петра Лещинського, слуги луцького бургграфа, якого розміру в луцькому замку вежа для засуджених

Сознанье возныхъ в справе пна Павла Дорогостаиског[о]

Рокѣ тисеча шестьсот шостог[о] мсца маа шостог[о]надцат дня

На вриаде кгородскомъ в замкѣ его кр. млсти Лѣцко[м]² передо мною, Стеѣаном Дворецким, наместником подстароства // роства Лѣцького, постановившисе очевисто, возные енералные воеводства Вольньского шляхетные Станиславъ Ганьковскии а Ѡфанас Романовскии кѣ записанью до книг кгородских лѣцькихъ сознали, иж:

«Рокѣ теперешнего тисеча шестьсотъ шостого мсца маа шостого-надцат дня зъ слѣжебником вроженого его млсти пна Павла Монвида Дорогостаиского шляхетнымъ Григоремъ Фурсом были тѣтъ в замкѣ тутошнем вышнемъ Лѣцьком, а не заставши пна бѣркграбего тѣтошнего лѣцького само-го в замкѣ, толко слѣгѣ его, котории ѡт него в замкѣ естъ оставленъ, пна Петра Лещиньского, пыталисмо его, где бы тѣтъ в замкѣ тѣтошнемъ Лѣцьком вежа на головники дванадцати локтеи в земли была. Котори то Лещиньскии намъ, возным, ѡказал вежѣ в бокѣ брамы замковое вымѣриванью. Которю мы, возные, при себе росказали зараз вымерати, але ее болшеи немашъ, толко вгльбѣ на чотыри локти ѡт ѡкна, котрымъ впѣщаютъ, а вшир в одномъ местѣ на два локти, а въ дрѣгомъ местѣ и на полтора локти, не ест широка. А ѡ гльбшои вежы, если

² Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

бы мела быти, не поведил, але и ѡвшемъ поведил, же:

«Ее немаешъ».

А слѣжебникъ его млсти пна Дорогостаиского нами, возными, ѡсветчилъ и просил, абы тое сознанье возных до книг кгородскихъ лѣцькихъ записано было».

Што иа записати казал.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 76, арк. 508 зв.–509.

№ 4

1606 р., червня 4. Луцьк. – Оповідання слуги Павла Дорогостайського Яна Желенського, який із возними Матисом Славогурським і Офанасом Романовським оглядав місце ув'язнення Шимона та Криштофа Харлинських, які відбували покарання не у вежі, а у збудованому примурку башти

Протестацыя ѡт его млсти пна Дорогостаиског[о] противко паномъ Харьлинскимъ

Року тисеча шестсотъ шостого мсца июнна четвертог[о] дня

Пришедши на вриад кгородскии в замок господарскии Лѣцькии до мене, Адама Ѡлшамовского, бѣркграбего и наместника подстароства Лѣцког, слѣжебникъ его млсти пна Павла Монвида Дорогостаиског[о] Ганъ Желенскии именемъ пна своего на их млсть пна подкоморого пна Шимона а Криштоѣа Харлинскихъ протестовал // и ѡповедал, иж што:

«Их млть припадал терминъ водле декретѣ короля его млсти межи его милостью пномъ моимъ в рокѣ нинешнемъ тисеча шестсот шостом на соиме прошломъ варшавьском ѡ неслѣшноѣ ѡвиненѣ его млсти пна моего ѡ забитѣ небожчика пна Щасного Харлинского ѡчиненого дня

вчораишего третего мсца июня тѣм в Лвцкѣ, в замкѣ, ѣ вежи на дне, в праве описанои, засеет под виною инѣамии, яко ѿ томъ в декрете меновите по достатку описано. Чомѣ их млстѣ пнове Харлинские досыт не чинечи, а спротивными декретови короля его млсти, пна нашог[о] милостивого, бѣдѣчи, ѣ вежи ѣ местцѣ таким, яко имъ седеет наказано, не засели и томѣ досыт не ѣделали. За чим под винѣ инѣамии подлегли. И ачѣ ркомо заседене якоесѣ тѣм в замкѣ чиниат, нижли не в местцѣ и в вежи такои, где седеет повинни и яко имнаказано, але сами, ѣчинивши собе над землею алкерыкъ яакис, примѣрованѣе местѣца кѣ вежи, котораа стоиет кѣ рече Стырѣ, до дверей склепѣ мешѣканиа пна бѣркграбего, в которомъ ѿкѣно в тыл замкѣ на Стыр над склепом пивничнымъ, где пите замковое в местцѣ добре звыи над землею замковою, и там в ономъ склепе засели».

И заховѣючи // и заховѣючи слѣжебникъ вышпомененыи его млти пнѣ своемѣ с паны Харлинскими волное мовенѣе, ѿ то на ѿных ѿ неѣчиненѣе досыт декретови короля его млсти и ѿ незаседанѣе ѣ вежи, вѣ праве и в декрете описанои, именовем его млсти пна своего протестовал.

Якож ѿт мене ѣрадѣ просил ѿ приданѣе возных слѣжебник его млсти пна Дорогостаиского на ѿгледанѣе того седеенѣа их млсти пновѣ Харлинскихѣ.

На што емѣ придано з ѣрадѣ двѣх возных енералныхѣ шляхетныхѣ Матыса Славокгорского а ѿанаса Романовского, которые возные, там бывши и ѿное вежи за ѿказанемѣ слѣжебника его млсти пна Дорогостаиского ѿгледивши, ставши ѿчевисто до книг кгородскихѣ лвцкихѣ, тыми словы сознали, иж:

«Рокѣ теперешнего тисеча шестсотѣ шостого мсца июня третего дня были есмо на справе и потребе его млсти пна Павла Монвида Дорогостаиского за приданѣемѣ вриадовым з слѣжебником его млсти пномѣ Яномѣ Желенскимѣ в замкѣ Лвцкомѣ. Там же видели есмо при вежи давной кѣ Стырѣ примѣрокъ на кшталтѣ комина до мѣрѣ давног[о] примѣровано. Которого примурку albo комина ѣундамент ѿдно лежить на пришиику и склепе // пивничномѣ. Тот примѣрокъ закрываеѣт ѿд надворяа двери до склепу. Которыи примѣрокъ възвыи виведеныи естѣ на два кганки, и с того дрѣдого кганку вышнего вхожене до того примурку albo прикоминку, с которого зас вхожене тыми дверми закрытыми до склепу великого. В которомъ склепе ѿкно в тыл замку ку Стырови.

Где есмо видели в томъ склепе седечи и похожаючи се их млти панов Харлинскихѣ, што нами возными и шляхтою, при нас будѣчою, паномъ Станиславомъ Кореневскимъ а паномъ Павломъ Тринашковичомъ, служебникъ его млти пана Дорогостаиског[о] светчил».

И просил именовем пана своего, абы таа протестация и ѿчевистое сознание возных до книг кгородскихѣ луцкихѣ было записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 76, арк. 569–570 зв.

№ 5

1606 р., грудня 18. Луцьк. – Скарга Лавріна Дворецького до луцького гродського уряду на Івана та Василя Свищовських, які поранили до смерті його брата, луцького підписка Стефана Дворецького, та визнання возного Матиса Славогурського про огляд завданих тілесних ушкоджень

Протестацьна пна Лаврина
Дворецкого на пнов Свисчовських

Рокѣ тисеча шѣстсотъ шостого мѣца
декабра ѡсмогонадѣт дня

Пришедши ѡчевистѣ на вриад кгород-
скии в замок короля его мл. Лѣцькии до
мене, Крыштоѡа Семашка, намесника
подстароства Лѣцького, шляхетными
Лаврин Дворецкии именѣм
шляхетного Стеѡана Дворецкого,
подписка кгородског[о] лѣцького, бра-
та своего роженного, жалосне с плачем
ѡсведчалсе и ѡповедал на ѡрожных
Ивана и Василя Тихновичов Свисчов-
ских в тые слова, иж:

«Ѳни, меновите ІАн албо Иванъ
Свисчевскии яко принципал а Василю
Свисчовскии яко помочник, дня
нынѣшняго ѡснадѣтого декабра ледво
полгодини томѣ, маючи з собою сполное
порозѣмене и намовѣ на выполненѣе
ѡчинкѣ нижеи менованого³, принци-
пал преречоныи, бѣдѣчи тѣм на лежи
порѣчником в рот пна Холоневског[о], до
которог[о] Василю Свисчовскии, брат,
з слѣдами ведле намови прибыл, и доброе
мысли бѣдѣчи в домѣ Перетатковое з
ѡрожным Василю Воютинским.

Кгды юж преречоныи ѡрожныи
Василю Воютинскии з Лѣцька ѡтѣхал,
тот то ІАн албо Иван Свисчовскии
зъ слѣдами брата своего Василю
Свисчовског[о] и своими, собе имены и
назвиски знаѣмыми, а Василю Свисчов-
скии, пот⁴ тот час в госпде з дрѣгими
слѣдами и товариством в посилок зо-
ставши, с тою громадою през влицѣ
преречоног[о] пна Воютинського про-
вадил. В которыи час праве шляхетными
Стеѡан Дворецкии, брат мои, з рынкѣ,
гдѣ был в певных потребах его мл.

³ Так в оригіналі. Має бути «менованого».

⁴ Так в оригіналі. Має бути «под».

пна писаровых и своих, яко чолов-
кѣ спокоиными, правом и покоѣм
посполитым ѡбварованыи, ничего се
злого ни ѡт кого не сподѣваючи, толко
сам шол до замкѣ. Преречоныи Василю
Свисчовскии, // постерегши его на мсти,
даючи знат за братом Иваном Свисчов-
ским в влицѣ, которыи пна Воютинского
выпроважал, послал. Которыи за данѣм
знат, завернѣвшисе праве перед домом
пнеѣ Воитеховое, аптыкарки лѣцькое, в
котором мешкаѣт Матынаш Цырѣлик,
поткал се з братом пном Стеѡаном
Дворецким, и не зседаючи с коня, на
приателскѣю розмовѣ просил. Скоторым
се привитавши, хотѣл брат мои ѡйти
до замкѣ, леч его за рѣкѣ держал, просечи,
жебы се не квапил. А потом почал емѣ се
ѡѡеровати быт завше приателем. За то
кгды емѣ дяковал, ѡн притягнул его до
себе, и кгды ѡт него ничог[о] так зло-
го се не сподѣваючи, головѣ склонил,
под тот час, препомниавши боязни
Божое и срокгости правное, держачи его
ѡдною рѣкою, дрѣгою палаша добывши,
в тыл головы нелитостиве, тыранске
безбронного смертелне аж до мозгѣ ра-
нил. Ѳт которог[о] разѣ, кгды пал,
рекль:

«А то ж тебе позовки, што-с на ѡтца
моѣг[о] писывал».

Потом, спадши с коня, на слѣги почал
волат, жебы его добили, леч на коланах,
не могѣчи се поднести, ѡмкнѣлсе до домѣ
Матынаша Цырѣлика. За чим ег[о] госпа-
дар сн замкнѣл. И теперѣ добываѣтсе до
домѣ преречоного, хотечи его добити».

И просил, абы то ѡповеданѣ его было
принато. А на ѡгледанѣ преречоног[о]
Стеѡана Дворецкого, брата своего
зраненог[о] просил ѡ приданѣ воз-
ного и для напоменѣна, жебы се ѡт
предсѣвзятѣа гамовал.

ІА с повинности вриадѣ моего, тоє оповедане принавши, на огледане ранного придалом возного шляхетног[о] Матыса Славокгорског[о]. Которыи, звернѣвшисе с тамтол и вриад свои отпраждючи, обличне перед вриадом и книгами нинешними стоечи, зезнал, же:

«Ранѣ великѣю в тыле головы долшѣю ниж на пад, же аж мозкѣ з неи шол, ѣ шляхетного Стефана Дворецкого видил и огледаль. О которое зранене свое противко врожонѣ Иванови яко принципалови а Василеви яко помочникови Свисчовским сведчилсе.

А што се дотыче напомнима, иж пна бѣркрабег[о], которомѣ то належало, на тот час в замкѣ не было, до его мл. пна Холоневског[о], ро[т]мистра⁵ его кр. мл., просечи, слалем, жебы от таког[о] пред се взятя погамовал и цоѣндѣтисе росказал. Леч его в госпоре не застанѣ».

А так я, то оповедане и сознание возного принавши, до книг кгородских лѣцких записат казалем.

И ест записано, т. р.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 76, арк. 1095–1095 зв.

№ 6

1607 р., жовтня 1. Луцьк. – Декрет луцького гродського уряду про дозвіл арешту позваного, який не з'явився на рочки, у справі між Лаврином Дворецким та Іваном і Василем Свисчовськими щодо вбивства ними брата Лаврина Стефана Дворецкого

Зыскѣ вывоженя шкрѣтениеи пна Дворецкого на пнѣ Свисчовском

Рокѣ тисеча шестсотъ семого мсца октебра першого дня

На рочках сѣдовых кгородских лѣцких, дня двадцетъ семого мсца сентебра в року теперешнем

⁵ Текст пошкоджено при прошнуровуванні книги.

вышеименованомѣ припалых и сѣдовне отправоват⁶ зачатых, передо мною, Миколаем Семашком на Хѣпковѣ, кашталаномѣ браславским, старостою и ключником лѣцким, кгда се приточила справа з реестрѣ сѣдового за приволанѣемѣ возного шляхетного Трохима Сосновского межѣ шляхетнымѣ Лавриномѣ Дворецкимѣ, поводом, з одноє, а шляхетными Ивановом, принципаломѣ, а Василемѣ, помочником ѣчинкѣ нижеменованого, Свисчовскими, братю рожоною, позваными, з дрѣгоє стороны, за позвомѣ кгородским лѣцкимѣ от повода по позваного, на рочки теперешние вынесенымѣ, которые то позваные, бѣдѣчи през помененого возного кѣ правѣ по трикрот привольваны, а иж не стали и жадное вдомости ѣ себе мне и стороне поводовои не дали, теде сторона поводовоа ѣных яко несталых и права непослѣдшних напад в зыскѣ вывоженя шкрѣтениемѣ за позволенемѣ моим з волным ѣднак арештом до звыклоє години vzdала на позов свои, которыи так се в себе маєт:

«Миколаи // Миколаи Семашко на Хѣпковѣ, кашталан браславскийи, староста и ключник лѣцкыйи.

Шляхетнымѣ Иванови, принципалови, а Василеви, помочникови, ѣчинкѣ нижеменованого Свисчовскимѣ, брати рожоною.

Зверхностю его кр. млсти а владзою моею старостинскою з особы и вшеляких добрѣ в. мс. лежачих и рѣхоных приказѣю:

Абы-сте в. мс. передо мною самымѣ, а в небытности моеи, ино перед сѣдомѣ моимѣ кгородским в замкѣ Лѣцкомѣ на рочках кгородских лѣцких, которые в рокѣ теперешнемѣ тисеча шестсот

⁶ Літери «во» надписані над словом.

сеомомъ мсца сентебра двадцет сегого дня припасти и сѣжоны быти мают, сами ѡбличне яко на рокѣ завитомъ стали на жалобѣ и правное попиране шляхетного Лаврина Дворецкого зошлого Стеѡана Дворецкого, през вас ѡкрѣтне забитого и замордованого, брата рожного, которыи своимъ и дрѡгое брати свое именемъ, то ест шляхетного Абрама, хорого, а Миколаа, лет немаючого, Дворецкихъ, в. мс. позываетъ до прислѣхання вывожениа шкрѣтениѡм, которыи противко в. мс. през люде зацные, того ѡчинкѣ в. мс. добре ведомые, выводит бѣдет ѡ то, иж:

«В. мс. дня ѡсмогонадцет мсца декабра рокѣ прошлого тисеча шестсот шостого, взявъши пред себе злое предсезнатиа и якииси нехрестиянскии ѡмысль противко пререченомѣ небожчикови Стеѡанови Дворецкомѣ, не ѡтѣповедивъши емѣ // яко се людем станѣ рыцерского годило ѡ жаднои неприязни своєї, в. мс пне Иване Свисчовскии, выпровадивъши дорогѣ ѡрожного Вацлава⁷ Воютинского, с которымъ того дня в месте Лѣцком в домѣ Перетятковъскомѣ доброе мысли заживали, едѣчи назад до господы, маючи зъ собою громадѣ немалѣю слѣдѣ своих и в. мс., пне Василеи, которых в. мс. на то ѡмыслне послалес, добре перед тымъ ѡ то зъ собою намовивъши и сполне порозѣмевъши, в. мс. самымъ лепей знаемых, где теж преречоныи Стеѡан Дворецкии, з места до замѣкѣ ѡтправивши, никоторые потреби пна своего и свои в месте яко человекѣ спокоиныи правомъ и покоемъ посполитымъ ѡбезпечоныи, ничего се

⁷ Так в оригіналі. Пор. з ф. 25, оп. 1, спр. 76, арк. 1095, де згадується Василь Воютинський.

злого ни ѡт кого поготовю и ѡт в. мс. не сподваючи, шол, и кгда южъ тѣю господѣ в. мс. поминѣл и праве противѣко домѣ Воитеховое, аптекарки лѣцкое, был.

Тамъ же его в. мс., пне Иване Свисчовъскии на приателскѣю розмовѣ просил, и привитавшисе залоты ѡтправовалес, инъшии маючи в закритю ѡмысль свои, ѡѡерѣючисе емѣ быти приателемъ, и так ѡбезпеченого приязню за рѣкѣ тримаючи его, палаша добывъши, ѡкрѣтне в головѣ ранилес. ѡт которого зраненна зъ дня тридцетого на ден тридцет первыи мсца декабра з субботы на неделю вночи могла быти година передо днем с того свѣта смертю зъшол. И такъ тымъ способом вышѣпомененымъ // вышѣпомененымъ презъ в. мс. естъ забитъ и ѡкрѣтне замордованыи, изъ живого мертвыи ѡчиненъ, ѡ чом протестацие реллациѡ⁸ возныхъ, по животе его засвежа скоро по зраненю яко по зостю зъ сего свѣта ѡтѣ того зраненна до вриадѣ донесеные, ширей сведчатъ».

Хотечи теды повод того таковог[о] ѡчинкѣ на в. мс. вшелпакими доводами довести и поконати, иле справа належати бѣдетъ, до прислѣхання вывожениа шкрѣтениѡм своего в. мс. симъ позвомъ позываетъ и припозывает, абы-сте теды в. мс. на рокѣ верхѡзначеномъ стали, того шкрѣтениѡмъ его слѣхали и свою, еслибы-сте себе потребнѣю быти розѣмели, заразомъ за симъ же позвомъ, на свои позов не ѡтзываютисе, выводил и ѡномѣ во всем се наконецъ скѣтчене ѡсправделивили.

Писан на замѣк[ѣ]⁹ Лѣцком року тисеча шестсот сегого мсца авгѣста ѡсмогонадцетъ дня».

⁸ Так в оригіналі.

⁹ На літері «ѡ» пляма.

Которого вздана, кгда позваные (!) ѿ године звыклои, арештомъ назначонои, бѣдѣчы през помененого возного до арешту тоє sprawy приволивани, не арештовали и арештовати не хотели, а сторона поводоваа далшого постѣпкѣ домавиаласе на них.

Прото на за домовенемъ се и правными постѣпками стороны поводовое а за нестаньемъ позваных, прихилаючисе в томъ до права посполитого, допѣстивши // позваныхъ яко несталыхъ и права непослѣдшныхъ стороне поводовои на ѡпад в зыскѣ вздат, а въ далшомъ тоє sprawy постѣпкѣ в способъ зыскѣ шкрѣтенидмъ стороне поводовои выводити и на ставенѣе сведковъ присегѣ водле конститѣцьи выконати наказаль єсми.

Которомѣ декретови сторона поводоваа досыт чинечи, присегѣ водле конститѣцьи на ставенѣе сведковъ выконала и сведковъ до выдавангя сведецтва ставила. Которых на, каждого зособна на ѡсобливости выслѣхавъши и сведецтва их пораідне в одно месце списавъши, печат свою приложивши и рѣкою своєю подписавъши, стороне поводовои в завартомъ ротѣле ѡтѣдал єсми.

Што все про память до книгъ кгородскихъ лѣцкиихъ єсть записано.

ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 79, арк. 169 зв.–171 зв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Капраль М. Європейський атлас історичних міст: концепція, реалізація й український контекст. *Український історичний журнал*. Київ, 2014. № 4. С. 147–160.

2. Капраль М. Стан та перспективи дослідження історії міст України: приклад пізньосередньовічного та ранньомодерного Львова. *Україна: культурна спадщина,*

національна свідомість, державність. 2011. Вип. 20. С. 313–323.

3. Пшеничний Ю. Історична топографія Дубна і його округи в Х–XVIII ст.: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук: історичні науки – 07.00.04. – археологія. Луцьк, 2016. 261 с.

4. Терський С. Новий погляд на історичну топографію Володимира-Волинського (X–XIV ст.) у світлі розкопок 1999–2000 років. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. 2007. Вип. 11. С. 256–263.

5. Українське повсякдення ранньомодерної доби: збірник документів. Випуск І. Волинь XVI ст. (наук. ред. І. Ворончук). Київ, 2014. 739 с.

6. Центральний державний історичний архів України у м. Києві. Ф. 25: Луцький городський суд. Оп. 1, спр. 76, 79.

7. *Urban Space in the Middle Ages and the Early Modern Age* (ed. by A. Classen). 2009. VII+757 pp.

REFERENCES

1. KAPRAL, M. (2014). The European Atlas of Historical Cities: The Concept, Realization, and the Ukrainian Context. *Ukrainskyi istorychnnyi zhurnal* (The Ukrainian Historical Journal), (4). Kyiv, pp. 147–160. [in Ukr.]

2. KAPRAL, M. (2011). Condition and Prospects for the Research of the History of Ukrainian Cities: An Example of Late Medieval and Early Modern Lviv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*. (Ukraine: Cultural Heritage, National Consciousness, Statehood), Vol. 20, pp. 313–323. [in Ukr.]

3. PSHENYCHNYI, Yu. (2016). *The Historical Topography of Dubno and Its Surroundings in the 10th–18th Centuries*. [A thesis for Candidate of Sciences degree in History, specialty 07.00.04 – Archaeology]. Lutsk, 261 p. [in Ukr.]

4. TERSKYI, S. (2007). A New Look upon the Historical Topography of Volodymyr-Volynskiy (10th–14th c.) in the Light of the

- Excavations in 1999–2000. *Materialy i doslidzhennia z arkeolohii Prykarpattia i Volyni*. (Archaeological Materials and Research of Subcarpathia and Volhynia), Vol. 11, pp. 256–263. [in Ukr.]
5. VORONCHUK, I., ed. (2014). 16th-Century Volhynia, Vol. 1. of *The Ukrainian Everyday Life of the Early Modern Era: Collected Documents*. Kyiv, 739 p. [in Ukr.]
6. *The Central State Historical Archives of Ukraine in Kyiv* (TsDIAK of Ukraine). [in Ukr.]
7. CLASSEN, A. (2009). *Urban Space in the Middle Ages and the Early Modern Age*, VII+757 pp. [in Eng.]

Історії міста в українській історіографії приділяють відносно мало уваги. Зазвичай хоч якась інформація міститься в колективних монографіях чи науково-популярних виданнях. Також питаннями топографії цікавляться здебільшого археологи, але в них ідеться про давніші часи, як те дозволяє археологічний матеріал. Більше того, історія в таких працях не центрує погляду на місті як окремому об'єкті дослідження, а радше – як політичній одиниці держави. Це, безумовно, не розкриває навіть частини потенціалу, який можуть надати нам джерела про місто.

XI МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС
З УКРАЇНОЗНАВСТВАНАУКОВО-ДОСЛІДНІ РОБОТИ XI МІЖНАРОДНОГО КОНКУРСУ
З УКРАЇНОЗНАВСТВА ДЛЯ УЧНІВ 8–11 КЛАСІВ

Проведення конкурсу з українознавства Науково-дослідним інститутом українознавства має на меті залучення молоді до науково-пошукової роботи з питань краєзнавства, відновлення забутих імен українських діячів, які долучилися до історичних подій, вивчення історичних подій минулого, аналіз сучасних гуманітарних проблем. Спектр наукових досліджень щороку актуалізує багато цікавих малодосліджених тем, здатних розкрити історію рідного краю не лише як частину національного минулого, вказати на паралелі зі світовими явищами, але й на глибокоемоційному рівні пережити складну долю людей, що жили і творили в кожній місцевості. Власне такими є роботи учнів 8–11 класів, подані у 2108 році на Конкурс.

Щороку українська держава вшановує багато пам'ятних дат, без яких важко зрозуміти складне минуле та причини виникнення багатьох сучасних процесів: декомунізації, оприлюднення замовчуваних подій, зростання патріотизму, запобігання інформаційній війні. Такою є робота В. Лісняк з дослідження життєвого і творчого шляху останнього кобзаря Слобожанщини Івана Іовича Кучугури-Кучеренка, що на початку ХХ століття зумів передати через українські думи, балади та пісні дух свободи та гідності свого народу. Приклад просвітницької роботи через нелегку долю незрячого кобзаря, організацію «Просвіт» дає можливість зрозуміти, звідки взявся революційний запал до відстоювання своєї держави сто років тому. Важливо зробити висновки і про період великого терору радянської системи, в який було знищено цвіт нації.

Присвяченим Богові та Україні постало життя капелана отця Василя Лаби у роботі І. Невар. Роль священнослужителів на війні нині переосмислюється, адже духовна місія, яку вони виконують, допомагає заспокоїти та врівноважити нелегкі будні. Серед подій, спричинених минулою війною впливає трагедія мирного населення села Корюківки, знищеного 1943 року у Другій світовій війні. Замовчувані цивільні жертви потребують комеморації пам'ятних місць, а аналогії з військовими діями на Сході України змушують уважно ставитися до потерпілого мирного населення. Особливо вражаючою є робота присвячена Голодомору 1946–1947 рр., спогади про який на краєзнавчому матеріалі подають В. Марискевич та С. Обуховська. Варто відзначити практику взаємодопомоги постраждалим від голоду регіонам, яка щораз проявляється в Україні у періоди катаклізмів.

Сучасна молодь завдяки дослідницькій роботі стає літописцями історії. Робота А. Федорів про творення псевдонімів членів ОУН–УПА та учасників АТО виявляє потужну паралель героїки, здатної боронити власну державу.

Аналітичне дослідження Д. Воздиган у сфері інтернет-журналістики як ніколи потрібне українському читачеві, адже окреслює потребу гуманітарної безпеки. Врешті, як зазначає у своїй роботі Я. Корендій, читаюча українська молодь глибоко відчуває реалії життя, прагне до збагачення духовного світу, самопізнання, самовизначення й самотворення особистості, що є невід'ємними частинами українського світобачення сучасного підлітка початку ХХІ століття.